

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: RIO 7

Adress: Värtavägen 66

Stadsdel: Ladugårdsgärdet

Klassificering: Blå

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificeringar är ett kunskapsunderlag som tas fram i syfte att få en överblick över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i staden.

Ovanstående fastighet och byggnad har markerats som blå på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, det vill säga fastighet med bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Datum för stadsantikvariens ställningstagande: 2018-10-12

Motivering: Studentbostadshuset som Léonie Geisendorf ritade uppvisar ett arkitekturhistoriskt värde med ett modernistiskt formspråk som kopplar direkt till Le Corbusiers modernism, långt ifrån den svenska finlemmade funktionalismen. Huset är genomgående uppfört i armerad betong och placerat på pelare vilket ger ett växelspel mellan lätt och tungt. Den indragna entrévåningen i rött tegel med fönsterband i överkant som möter betongen är målade i en mörkblå kulör på samma sätt som i Sankt Görans gymnasium. Kontrasten mellan betongen och de genomgående obehandlade naturmaterialen ger en spänning och dynamik i fasaderna. Gatufasaden är uppbyggd som en skiva med indragna balkonger som skapar en djupverkan och ett spel mellan ljus och skugga. Formspråket är specifikt för Geisendorf som skolades hos Le Corbusier och är unikt för sin tid både lokalt och ur ett nationellt perspektiv. Marken under byggnaden är kuperad och är lämnad med en enkel gräsyta med en svängd gångväg från Värtavägen på ett sätt inte helt olikt Unité d'habitation i Marseille av Le Corbusier.

Léonie Geisendorf hade ett unikt formspråk och var en stark karaktär inom arkitekturen under sin livstid. Hon ritade endast ett par byggnader som realiserades vilket ger byggnaden ett stort personhistoriskt värde eftersom hennes byggnader är så sällsynta.

Byggnaden har genomgått en del större renoveringar av ytskikten men bevarar sin karaktär i allt väsentligt som struktur, formspråk och idé.

Historik: Stiftelsen Stockholms studentbostäder förvärvade tomten i kvarteret Rio på Gärdet i början av 1960-talet med avsikten att uppföra studentbostadshus. Stadsplanen avsåg att kvarteret som vid den tiden bestod av kulissemagasin för Operan och Dramaten, skulle bebyggas med fyra lamellhus längs med Sandhamnsgatan. Léonie Geisendorf som precis slutfört projektet S:t Görans gymnasium, fick uppdraget att utforma kvarteret. Geisendorf var inte imponerad av den gällande stadsplanen med lamellhusen, som hon ansåg vara alltför monoton. Istället föreslog hon bland annat tre runda torn mot Sandhamnsgatan. Geisendorfs förslag realiserades inte och planen med lamellhus blev åter aktuell.

De första ritningarna för Fyrtalet, daterade 1964, visar fyra lika stora volymer i sju våningsplan med gavlarna vända mot Sandhamnsgatan. Volymerna var tänkta sammanbindas med en gemensam sockel och parkeringsgarage för totalt 94 bilar skulle finnas i souterrängplan. Fyrtalet skulle därmed placeras i motsatt riktning till Kvarteret New York på motsatt sida om Sandhamnsgatan.

Planen med de fyra studentbostadshusen genomfördes aldrig då rivningen av de befintliga magasinerna fördröjdes. Endast hus A, närmast Värtavägen kom att realiserars.

Beskrivning: Hus A som placerades i hörnet av Sandhamnsgatan och Värtavägen, stod färdigt 1966 efter ritningar av Geisendorf. Byggnaden uppfördes i sju våningar och vilar på betongpelare om sju par med en centrerad entrébyggnad i tegel. Eftersom marken på tomten lutar norrut med Värtavägens riktning är pelarna högre vid den norra gaveln. Tegelbyggnaden innehåller gemensamhetsutrymmen.

Byggnaden är grundlagd på grundsulor i berget samt med grundmurar och pelare nerdragna i pallsprängt berg. Byggnadens övre våningsplan samt garage och källarplan byggdes i armerade betongväggar.

Både gatu- och gårdsfasad är klädda med cementfiberskivor (silur) i ljus grå och fönsterband med vita karmar. Den indragna entréväningen har fasader i rött tegel med fönsterband i överkant. Senare tillkomna fönster finns både på gatu- och gårdsfasaden.

Gatufasaden har indragna balkonger med bakomliggande fasader klädda med stående träpanel i en mörkblå kulör. Balkongerna har stora glasade fönster- och dörrpartier.

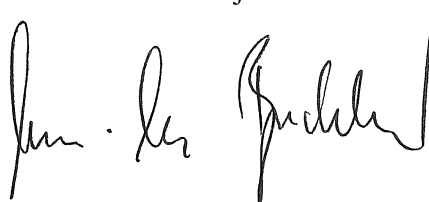
Gavlarna har putsade fasader med centrerade fönster och fönsterbröstningar av ljusa silurplattor.

Bakgrund och underlag: Klassificering gjordes med anledning av påbörjat planarbete för Rio 7 (SBK Dnr 2017-18576) *Underlag kulturmiljöutredning Rio 7* (utkast) Tyréns 2018-06-20.

Besiktning på plats gjordes 2018-06-14. Som underlag för ställningstagandet har även använts handlingar från bland annat Byggnadsnämndens arkiv.

Värderingsgrupp: stadsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, enhetschef för kulturmiljö Ylva Blank samt antikvarierna, Elisabeth Ek, Staffan Hansing, Ida Holsner, Per Olgarsson, Magnus Rönn, Lisa Sarban, Gunilla Söderlund.

Stockholm den 26 juni 2019

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

*Kopia för kännedom till:
Fastighetsägaren/Tomträttsinnehavare*

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: ADELSMANNEN 21, RIKSFISKALEN 11,
STADSFISKALEN 10, MYNTMÄSTAREN 13,
ÄMBETSMANNEN 17

Adress: Riksrådsvägen 35 till Riksrådsvägen 201

Stadsdel: Skarpnäcks Gård

Klassificering: Blå

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificeringar är ett kunskapsunderlag som tas fram i syfte att få en överblick över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i staden.

Ovanstående fastighet och byggnad har markerats som blå på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, det vill säga fastighet med bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Datum för stadsantikvariens ställningstagande: 2019-03-06

Motivering: Radhusen som boendeform fick sitt genombrott i Stockholm på 1950-talet genom generalplanen från 1952. Radhusen på Riksrådsvägen är ett exempel på planeringen av radhusområden i ytterstaden och är en praktisk tillämpning av den statliga radhusutredningen. Stadsplanen anpassades efter terrängen och mellan husen finns tydliga gårdsrum med varierande vegetation. De privata hustomterna har ingen tydlig gräns till de allmänna gårdarna. Detta var faktorer som förespråkades inom stadsplaneringen under 1950-talet. Byggnadstypen och stadsplanen, som båda har tydlig förankring i 1950-talet, ger området ett stort byggnadshistoriskt värde.

Radhusområdet Riksrådsvägen är ett fint exempel på modernistisk arkitektur från 1950-talet. Området ritades av de schweiziska arkitekterna Léonie och Charles-Edouard Geisendorf. Bara ett fåtal av deras projekt realiserades i Sverige vilket ger området ett stort arkitektur- och personhistoriskt värde.

Radhusen har en enhetlig utformning med en variation av material som betong, tegel, spritputs och cementfiberplattor. Den omgivande naturen har en stor betydelse för den arkitektoniska helheten och återspeglas i byggnadernas färgsättning och i valet av material. Radhusen har anpassats efter den omgivande naturen och den kuperade terrängen. Naturen är karaktärsskapande och av stort värde för området. Genom sin mycket medvetna utformning har radhusområdet Riksrådsvägen ett högt arkitektoniskt och konstnärligt värde.

Planeringen av radhusområdet var ett resultat av den bostadsdebatt som rådde under 1940- och 1950-talen, som lyfte fram barnfamiljens bostadsproblem. Hyresradhuset sågs som lösningen för familjer som inte hade råd med ett egna bostadsboende. Radhusen på Riksrådsvägen var ett experiment med denna förvaltningsform och därför är området intressant ur ett samhällshistoriskt perspektiv.

Radhusen på Riksrådsvägen är utförda med mycket hög kvalitet i materialval, såväl exteriört som interiört. Genom att den ursprungliga karaktären i byggnadernas exteriör, gårdarnas utformning samt lägenheternas planlösningar till stor del är bevarad har området ett högt autenticitetsvärde. Byggnadernas och områdets kvalitet och autenticitet stärker de ovan givna kulturvärdena.

Historik: Planeringen av bostadsområdet Riksrådsvägen utgick från den statliga radhusutredningen som presenterades av statens nämnd för byggnadsforskning 1953. Området var ett försök att praktiskt tillämpa utredningens slutsatser vad gällde stadsplan, hustyper och förvaltningsform. Utredningen genomfördes under ledning av professor Nils Ahrbom och en av medarbetarna var arkitekten Charles-Edouard Geisendorf, som svarade för stora delar av utredningens innehåll.

Byggherre för radhusområdet Riksrådsvägen var det kommunala bostadsbolaget Hyreshus i Stockholm AB som gav uppdraget att utforma området till arkitekterna Léonie och Charles-Edouard Geisendorf. Med sina erfarenheter från utredningen var Charles-Edouard Geisendorf en mycket lämplig arkitekt för detta experiment med radhus. Léonie och Charles-Edouard arbetade med Riksrådsvägen mellan 1953-1956 vid det egna arkitektkontoret. För markplaneringen och gårdarnas utformning svarade trädgårdsarkitekten Nils Orénto. Genom att förena den fristående villans fördelar med hyreshusets ekonomiska fördelar, gavs möjlighet för barnfamiljer att finansiera ett eget markboende. Radhuset blev därmed ett alternativ till hyresbostad i flerfamiljshus. Lägenhetsplanerna, rummens funktion och samband utformades också efter utredningens rekommendationer. Planerna anpassades efter barnfamiljernas behov och husmoderns arbete. Bottenvåningen blev "arbetsavdelning" där det fanns plats för både barnens lek, matplats och kök. Utredningen betonade också vikten av förbindelse mellan gata och trädgård och av insynsskyddade uteplatser. Inflytandet från utredningen syns tydligt i området.

Vid planeringen av området tog man väl tillvara områdets naturliga förutsättningar och en tidigare fastställd stadsplan omarbetades av arkitekterna för att bättre utnyttja den befintliga terrängen. Resultatet blev en stadsplan där de långa sammanhängande radhuslängorna anpassades efter den kuperade terrängen. Den nya stadsplanen utnyttjade marken effektivt och gav plats för 20 procent fler radhus än den ursprungliga planen, samtidigt som området blev luftigare. Radhuslängornas gruppering skapade fyra gårdar med olika storlek och karaktär, där naturen och växtligheten lämnades orörd.

Trädgårdsarkitekten Nils Oréntos ritningar visar att de befintliga tallarna i området behölls i stor utsträckning och kompletterades med nyplantering av lövträd som björk och lönn samt buskar och perenner. Två av gårdarna, i kvarteret Adelsmannen och i kvarteret Riksfiskalen, ägnades mer detaljerad planering. De befintliga tallarna sparades och kompletterades med björk, lönn, hägg, prydnadsbuskar, stånd av buskrosor, park- och vildrosor och fjälltallar. På gården i kvarteret Adelsmannen planerades dessutom en byggnad för kiosk och servering men som aldrig uppfördes.

Varje lägenhet hade egen tomtmark som övergick i allmänningen utan någon tydlig gräns. På varje tomt planerades planteringar av prydnads- eller rosenbuskar för att avgränsa tomten mot den intilliggande och få en insynsskyddad altan. Ritningar visar även att det på varje tomt skulle finnas ett eget land för plantering samt buskar och perenner.

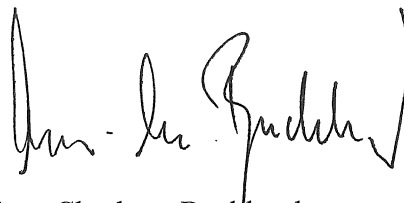
Beskrivning: Radhusområdet Riksrådsvägen omfattar 18 radhuslängor med 114 lägenheter på vardera ca 100 kvm. I området finns även en butikslokal med lägenheter, två ateljéer och tre förrådsbyggnader. Radhusen är fördelade på fyra olika hustyper: A, B, E och G. E och G är två varianter av samma hustyp. Hustyp A är uppförd i en huslänga med sju lägenheter, hustyp B är uppförd i elva huslängor med 72 lägenheter, hustyp E är uppförd i tre huslängor med 19 lägenheter och hustyp G är uppförd i tre huslängor med 16 lägenheter. Inom radhuslängorna är vissa lägenhetsplaner spegelvända. Radhuslängorna är anpassade efter den kuperade terrängen och därför förekommer det att radhusen inom längorna är förskjutna både i höjd- och sidled.

Radhusen är uppförda i två våningar utan källare. Några få radhuslängor har dock, där terrängen tillåtit det, källare. Hustyp A är uppförd i souterräng i tre halvplan. Radhusen står på en grund av obehandlad betong. Väggarna består av lättbetong medan de lägenhetsavskiljande väggarna är uppförda i tegel. Bjälklaget består av fabriksstillverkad och monteringsfärdig betong med produktnamnet Erge-bjälklag. Fasaderna är putsade och utfackade partier är klädda med cementfiberplattor (Sidiplattor). I den indragna entrén och altanen är väggarna av tegel. På samtliga hustyper är en cementfiberplatta (eternit) placerad under ett fönster på övervåningen. Två av hustyperna, E och G, har balkong och fransk balkong med front av cementfiberplattor (eternit). Taken är flacka och belagda med korrugerad plåt på det övre takfallet och med takpapp på det lägre. Fönstren är i huvudsak av fyra modeller av tidstypisk utformning: tvålufts-fönster med förskjuten mittpost, kvadratiska och rektangulära enlufts-fönster och tvålufts-fönster med sido- och överljusfönster. Fönstersnickerier är antingen helt vitmålade eller med vitmålade fönsterbåge och grönmålade fönsterkarm. Lägenhetsportarna är klädda med liggande träpanel som i hustyp A och B är lackad och i hustyp E och G grönmålade.

Bakgrund och underlag: Klassificeringen gjordes som en del i ett långsiktigt arbete med att klassificera ännu ej klassificerad bebyggelse. Som underlag har använts *Inventering av radhusområdet Riksrådsvägen dnr. 2001/492-402*.

Värderingsgrupp: stadsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, enhetschef för kulturmiljö Ylva Blank samt antikvarierna, Ida Holsner, Per Olgarsson, Magnus Rönn, Lisa Sarban, Signe Wirdby, Mattias Ek, Lena Lundberg, Sofia Sternegård

Stockholm den 26 juni 2019

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

*Kopia för kännedom till:
Fastighetsägaren/Tomträttsinnehavare*

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: BARNHUSVÄDERKVARNEN 36, HUS NR 1

Adress: Drottninggatan 87, Drottninggatan 89, Drottninggatan 91, Drottninggatan 93, Rådmansgatan 61, Rådmansgatan 65, Tegnérsgatan 32, Tegnérlunden 4A, Tegnérlunden 4B

Stadsdel: Norrmalm

Klassificering: Grön

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificeringar är ett kunskapsunderlag som tas fram i syfte att få en överblick över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i staden.

Ovanstående fastighet och byggnad har markerats som grön på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, det vill säga fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Datum för stadsantikvariens ställningstagande: 2019-03-06

Motivering: Byggnaden har ett samhällshistoriskt värde i och med sin historia som en del av det svenska bankväsendet. Byggnaden har även ett högt arkitekturhistoriskt värde med hög verkshöjd, välbevarad exteriör och påkostade materialval som den blankpolerade naturstenen som möter fönsteromfattningar i trä. Det arkitektoniska uttrycket och den strama stenfasaden är typiskt för den aktuella periodens bankbyggnader. Högdelen markerar Barnhusberget i tidstypiskt manér och lågdelen har en väl integrerad volym i stadsbilden.

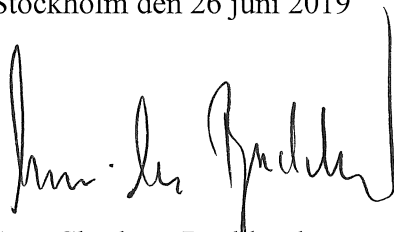
Historik: Arkitekt Folke Löfström ritade på uppdrag av AB Samuelsson och Bonnier byggnaden för Postgirot 1961-71. Löfström var byrådirektör vid Byggnadsstyrelsen och drev därefter egen verksamhet. Byggnaden är uppförd som kontor för Postgirot efter att de lämnat sina lokaler i centralposthuset på Vasagatan. Senare blev Postgirot Plusgirot som vidare blev PK-Banken, idag Nordea som sitter i PK-huset på Hamngatan.

Beskrivning: Byggnaden är underbyggd med källare och garage i fyra våningar. Utöver kontor finns konferenslokaler, restauranger och handelsytor. Gatubyggnaden har sex våningar varav den sjätte är indragen från fasadliv mot omgivande gator. På gården finns en tio våningar hög gårdsbyggnad sammanbyggd med gatuhuset. Fasaderna är släta i blankpolerad mörk granit med fönsteromfattningar av trä. Mot Drottninggatan bärs huset upp av en arkadgång över trottoaren som ger den repetitiva fasaden en lätthet och reliefverkan.

Bakgrund och underlag: Klassificering gjordes med anledning av påbörjat planarbete för Barnhusväderkvarnen 36 (SBK Dnr 2017-19122). Besiktning på plats gjordes 2018-06-11. Som underlag för ställningstagandet har även använts handlingar från bland annat Byggnadsnämndens arkiv.

Värderingsgrupp: stadsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, enhetschef för kulturmiljö Ylva Blank samt antikvarierna, Ida Holsner, Per Olgarsson, Magnus Rönn, Lisa Sarban, Signe Wirdby, Mattias Ek, Lena Lundberg, Sofia Sternegård

Stockholm den 26 juni 2019

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

*Kopia för kännedom till:
Fastighetsägaren/Tomträttsinnehavare*

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: SLÄTTENS GÅRD 1 och 2

Adress: Slättgårdsvägen 78-80

Stadsdel: Hägersten *Mälarhöjden*

Klassificering: Grön

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificeringar är ett kunskapsunderlag som tas fram i syfte att få en överblick över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i staden.

Fastigheterna Slättens gård 1 och 2 har markerats som *grön* på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, d v s fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Datum för stadsantikvariens ställningstagande: 2019-03-06.

Motivering: Slättens gård består i dag av den gamla gårdens tre mest centrala byggnader, väl samlade i en grön närmiljö av ålderdomlig karaktär. Sammantaget ger miljön uttryck för det kulturhistoriska landskap, och mer specifikt de bebyggelsemiljöer, utanför innerstaden som föregick 1900-talets expansiva utbyggnad av Stockholm.

Gårdens relativt välbevarade byggnader är i sig goda representanter för hur den äldre bebyggelsen vid småjordbruken under 1800-talets andra hälft anpassades efter tidens arkitektoniska uttryck och ideal. Detta är särskilt uttryckt genom huvudbyggnadens karakteristiska panelarkitektur. Samtidigt ger miljön med huvudbyggnad och arbetarlänga en bild av den sociala ordning som fanns på en gård som Slättens.

Slättens gård kan även sägas ge uttryck för det planeringsideal som var gällande vid utbyggnaden av ytterstaden, exempelvis närliggande Bredäng. Rester av de agrara kulturmiljöerna värnades som del av de nya bostadsområdenas parkrum.

Sammantaget omfattar Slättens gård stora kulturhistoriska värden. Exempel på värdebärande uttryck som bidrar till dessa värden är bebyggelsens relativt återhållna volymer, kopplade till uppförandetiden på 1700-talet respektive tiden kring 1800, samt den typ av panelinklädnad som de olika byggnaderna fick under 1800-talet inklusive verandor. Interiört ingår de äldre planlösningarna samt fast inredning från 1800-talet eller tidigare i de värdebärande uttrycken.

I närmiljön ingår trädgårdens äldre grönstruktur, grusade gångar och gårdsplan samt inramning genom staket i de värdebärande uttrycken. Allén söder om gården liksom de rester av betad skogsmark som ansluter i övriga väderstreck är lika så värdefulla uttryck för miljön.

Historik: Slättens gård var tidigast ett av flera torp under en av Stockholms verkliga storgårdar, Sättra gård. I äldre tid benämndes torpet Wreten och förekommer i källorna från år 1702. Namnet Slättens gård förekommer tidigast år 1772. Gården bestod av huvudbyggnad, arbetarbostäder och ett flertal ekonomibyggnader. Både magasinet och arbetarbostaden kan ha varit uppförda redan på 1700-talet medan dagens huvudbyggnad tillkom kring sekelskiftet 1800.

Under 1800-talets sista kvartal genomfördes en större renovering av huvudbyggnaden, bland annat genom ny fasadinklädnad och nya inredningar. Sannolikt tillkom även den stora verandan vid denna tid. Arbetarbostaden fick ett tillägg genom en veranda mot norr kring sekelskiftet 1900.

På gården bedrevs ett aktivt jordbruk fram till 1960-talet, då Stockholms stad förvärvade egendomen Sättra gård för stadens utbyggnad. I samband med jordbrukets upphörande revs de flesta av gårdens ekonomibyggnader men gårdens centrala delar och intilliggande rester av betes- och odlingsmark bevarades för att ingå som en del av ett större parkrum som både skulle omge och länka samman de nya bostadsområdena.

1981 inleddes en upprustning och modernisering av de två bostadshusen, som exteriört innefattade ny panel och snickeridetaljer i utseende som tidigare. Magasinet underhölls med ett större bevarande av originaldelar jämfört med bostadshusen. Huvudbyggnaden hyrdes därpå ut som bostad medan

arbetarbostaden tidigast fungerade som föreningslokal, innan även den hyrdes ut som bostad.

Beskrivning: Slättens gård består av tre byggnader fördelade på två fastigheter: huvudbyggnad och intilliggande magasin respektive den f.d. arbetarbostaden. Fastigheterna bildar en väl sammanhållen miljö och hägnas av ett lågt trästaket som i söder gränsar till en äldre lindallé, en rest av vägen från Slätten till Sättra gård. I övriga väderstreck präglas närmiljön av buskvegetation och högvuxna lövträd av brynkaraktär, både som en del av en intilliggande parkmiljö och som barriär mot den från 1960-talet tillkomna ytterstadsmiljön med flerbostadshus och småindustribebyggelse. I närområdet finns flera kända äldre kulturhistoriska lämningar som vittnar om lång historia av mänsklig verksamhet på platsen liksom om tidigare anläggningar vid gården.

Huvudbyggnaden är i en våning och karakteriseras av det senare 1800-talets typiska panelarkitektur. Panelarkitekturen hade sin förutsättning i den svenska sågverksindustrins genombrott under 1800-talets andra hälft och kom generellt att prägla bostadshus för medelklassen i både mindre städer och på landsbygden. Fasadens liggande, ljusst målade panel kontrasterar mot visuellt bärande fasaddetaljer, inramningar och fönster i en mörkare kulör. Delar av konstruktionen har enkla men dekorativa figursågningar. Den glasade verandan dominerar huvudfasaden mot söder medan övriga fasader har ett mer lågmäلت uttryck med inslag av sekundärt tillkomna entréer. Interiört bevaras huvuddelen av den äldre planlösningen med snickerier och kakelugnar från 1800-talets senare del tillsammans med 1980-talets tillskott från moderniseringen.

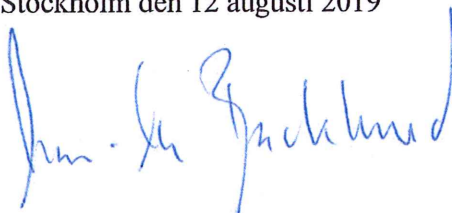
Strax västerut ligger magasinet, ett envåningstimmerhus som med sin inklädnad av rödfärgad lockpanel och många bräddörrar, fönster och enkla förrådsinredning snarast har karaktär av mindre ekonomibyggnad från 1800-talet.

Arbetarbostaden i en våning längre österut har en volym som genom relativt låg bjälklagshöjd, nästintill kvadratiska fönster och ett rymligt vindsplan under sadeltak ger karaktären av 1700-talshus medan husets locklistpanel och veranda med snickarglädje illustrerar hur dessa hus ofta förändrades under 1800-talet. Interiören bär liksom huvudbyggnaden inslag av både den äldre historien och av 1980-talets modernisering.

Bakgrund och underlag: Klassificeringen gjordes som en del i ett långsiktigt arbete med att klassificera ännu ej klassificerad bebyggelse. Besiktning på plats 2018-09-27. Som underlag för ställningstagandet har även använts material i Stadsmuseets arkiv.

Värderingsgrupp: stadsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, enhetschef för kulturmiljö Ylva Blank samt antikvarierna Ida Holsner, Lena Lundberg, Per Olgarsson, Lisa Sarban, Sofia Sternegård, Sebastian Ulvsgård och Signe Wirdby.

Stockholm den 12 augusti 2019

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Kopia för kännedom till:

Fastighetsägaren/Tomträttsinnehavare

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: Skansen 22 och 23, del av

Adress: Sergels torg

Stadsdel: Norrmalm

Klassificering:

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificeringar är ett kunskapsunderlag som tas fram i syfte att få en överblick över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i staden.

Del av fastigheterna Skansen 22 och 23 har markerats som *blå* på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, d v s fastighet med bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Datum för stadsantikvariens ställningstagande: 2019-03-06

Motivering: Sergels torg värde ligger framförallt i egenskapen att vara en av de kraftfullaste symbolerna för modernismen i Sverige och en av landets mest konsekvent genomförda stadsmiljöer från efterkrigstiden. Torget är unikt i sitt slag i Sverige och ovanlig även internationellt sett. Det är kronan på verket i efterkrigstidens stora omdaning av Stockholms City under 1950-, 60- och 70-talen med stor potential att förmedla kunskap om tidens radikala idéer om stadsplanering och arkitektur. Platsen bevarar i huvudsak sin grundläggande arkitektoniska gestaltning från anläggningstiden vilket bidrar till avläsbarheten. Ett betydande värde är Sergels torg som bärande beståndsdel i ett större modernt storstadscentrum, med Hötorgscity som närmaste granne. Känsliga uttryck för värden i denna helhetsmiljö är olika sammanbindande element i mötet mellan miljöerna. Exempel på detta är den öppna platsen framför den femte Hötorgsskrapan liksom kopplingen mot Sergelgatan. Torgets övriga inramning av flaggskeppsbyggnader i fastigheterna Gripen, Sporren liksom Kulturhuset engagerade några av tidens mest kända arkitekter är viktiga beståndsdelar i torgmiljön som sammantaget bildar en enhetlig och närmast monumental modernistisk miljö från en avgränsad tidsperiod med mycket höga kulturhistoriska värden.

Utformningen av Sergels torg influerades av progressiva stadsbyggnadsidéer från andra europeiska städer som London och Wien och manifesterar modernismens idé om staden som maskin. Detta stadsbyggnadshistoriska värde uttrycks framförallt i torgets separering av människor och bilar i två nivåer med gångtunnlar, arkadpelare, anslutning till t-bana, cirkulationsplats liksom trappor och rulltrappor som förbinder de två nivåerna. Efter rivningen av Slussen kvarstår Sergels torg som Stockholms innerstads mest konsekvent genomförda och intressanta trafikaneläggning från mellan- och efterkrigstiden med mycket stora infrastrukturhistoriska värden.

En stor del av Sergels torgs kulturhistoriska värde ligger i den i huvudsak välbevarade arkitektoniska utformningen och detaljbearbetningen från anläggnings tiden. De viktigaste uttrycken för värdet är torgets säregna form i två nivåer med nedsänkt piazza, Plattan, och markbeläggningens ikoniska triangelmönster i vitt och svart.

Ett av platsens mest gestaltade element är den superellipsformade glaslokalen med tillhörande lanterniner under cirkulationsplatsens fontänbassäng med samma form. Formen togs fram särskilt för platsen och har i sig stora arkitektur- och designhistoriska värden.

Sergels torg har i egenskap av stadens mest centrala offentliga plats, ett mycket stort socialhistoriskt värde som en självklar samlingspunkt för politiska möten, demonstrationer, kulturevenemang, minnesstunder med mera. Torget utformades med den uttalade målsättningen att vara en folklig plats och en motvikt till det i övrigt kommersiella City. Den demokratiska folkhemstanken är framförallt ett immateriellt värde men manifesterar sig i den fysiska miljön, framförallt genom torgets nedsänkta piazza, den sittvänliga fritrappan mot Drottninggatan och den täta samhörigheten med Kulturhuset.

För en fullständig och mer detaljerad kulturhistorisk värdering se Stadsmuseets bebyggelsehistoriska inventering, dnr 4.4/1237/2017-1

Historik: Sergels torg är en del av den genomgripande omdaningen av City som förverkligades under 1950-, 60- och 70-talen. Torget hade när det stod färdigt 1967 planerats under flera decennier. Redan i 1920-talets stadsplanering började embryot till det som skulle bli Sergels torg att växa, när idén om en öppen torgplats föreslogs i skärningspunkten mellan den förlängda Sveavägen och stråket Klarabergsgatan-Hamngatan. Principbeslutet om Norrmalmsregleringen 1945 innebar startskottet för de omfattande rivningarna av Klarakvarteren för att ge plats åt ett modernt city och tunnelbana. Här skulle stadens mest centrala plats byggas med

målet att samla ett brokigt och varierande folkliv. Tillsammans med Kulturhuset planerades torget som ett centrum för stadens kultur- och nöjesliv i det i övrigt utpräglat kommersiella City. Samtidigt skulle torget fylla en huvudroll som nav för trafikflödet genom Nedre Norrmalm liksom för tåg och tunnelbaneresenärer från Stockholmsområdet och landet i övrigt. Torget gestaltades av David Helldén som tillsammans med sina medarbetare även var arkitektonisk upphovsman till Hötorgscity. Grundidén byggde på en uppdelning av torget i två nivåer. En nedsänkt del för fotgängare i anslutning till tunnelbanan och en övre för biltrafik. Torget fick sin slutgiltiga utformning och fullbordan genom uppförandet av Kulturhuset 1971–1974, ritat av Peter Celsing och kristallskulpturen av Edvin Öhrström, rest 1974. Sedan uppförandet har torget genomgått flera punktvisa förändringar, i huvudsak med syftet att utveckla kommunikationerna mellan torgets två nivåer.

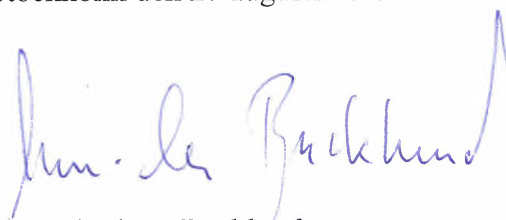
Beskrivning: Torget består av två nivåer, en övre cirkulationsplats för biltrafik och en nedre öppen torgyta med stråk under mark för fotgängare. I mitten av den superellipsformade cirkulationsplatsen står en 37 meter hög kristallskulptur från 1974. Torget avslutas mot söder av Kulturhuset, invigt 1974, som är att betrakta som en integrerad del av torget. Mot norr avgränsas torget av Klarabergsgatan och den mötande bebyggelsen i kvarteret Sporren och den femte Hötorgsskrapan i kvarteret Stigbygeln. Mot väster är gångstråket Drottninggatan en tydlig gräns och i öster byggnaden i Hästskon 12. Stadsrummet mäter cirka 170 meter i väst-östlig riktning och i nord-sydlig riktning cirka 87 respektive 103 meter på sitt bredaste ställe. Den nedre nivån är i väster ansluten till tunnelbanehall, markerad av en entrébyggnad från 2005. Torget förbinds med den övre marknivån genom två renodlade gångtrappor, den breda fritrappan mot Drottninggatan i väster samt en trappa i det öppna torgets östra del. Ytterligare trappor, kombinerade med rulltrappor, förbinder torget med Hamngatan och Sergelgatan samt varuhusen Gallerian och NK via Sergelgången. En ramp framför Kulturhuset leder upp mot Brunkebergsterrassen och Drottninggatan. Utöver dessa erbjuder tunnelbanehallens sekundära uppgång från 2005 trapp- och hissförbindelse mot Drottninggatan/Klarabergsgatan.

Torget stomme är av platsgjuten armerad betong. Betonglocket till torgets övre nivå uppbärs av ett 70-tal betongpelare i Sergelarkaden. Den nedre fotgängarnivån är ett betongdäck med två svagt sluttande plan mot en diagonal rännadal med dagvattenbrunnar. Tunnelbanans biljetthall och Sergelgången har en synlig ursprunglig stomme med grövre betongpelare med tryckavlastande kapital. Butiksfasaderna mot torgets undre nivå är glasade i ramverk av stål.

Bakgrund och underlag: Klassificering gjordes med anledning av Fastighetskontorets framtagande av ett vårdprogram för Sergels torg. På uppdrag av fastighetskontoret genomförde Stadsmuseet en bebyggelsehistorisk inventering av torget med syftet att vara ett kunskapsunderlag för vårdprogramsarbetet samt vid diskussioner om eventuella åtgärder och förändringar av bebyggelse och stadsmiljö. Rapporten Skansen 22 & 23, Sergels torg, bebyggelsehistorisk inventering, Stadsmuseet rapporterar nr 124 (dnr 4.4/1237/2017-1) har använts som underlag för ställningstagandet.

Värderingsgrupp: stadsantikvarie Ann-Charlotte Backlund, enhetschef för kulturmiljö Ylva Blank samt antikvarierna Sebastian Ulvsgård, Per Olgarsson, Ida Holsner, Sofia Sternegård, Lisa Sarban, Lena Lundberg, Signe Wirdby.

Stockholm den 27 augusti 2019

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Kopia för kännedom till:

Fastighetsägare